

FÖRSVARSRÅGAN

I RIKSDAGEN

FJÄRDE huvudtiteln har fått en rekordtidig behandling vid årets riksdag. Efter dagslånga debatter i båda kamrarna bifölls den 16 mars i allt väsentligt statsutskottets förslag. Det innebär att statsverkspropositionen godtagits utom på ett par punkter. Sålunda har beställningsbemyndigandet för tygmateriel till armén höjts från 100 till 125 milj. kronor och anslagen till Försvarets forskningsanstalt har likaledes höjts med 1,2 milj. kronor. Där emot ha såväl högerns som folkpartiets reservationer om väsentligt ökade anslag till repetitions- och efterutbildningsövningar icke vunnit gehör i riksdagen. I fråga om anslaget till det frivilliga skyttet stannade kamrarna vid olika beslut. Frågan går därför till gemensam votering.

Riksdagens ställningstagande innebär en fullständig uppslutning kring regeringens linje i försvarsfrågan. Och dock har en hel del hänt ute i världen under de två månaderna sedan statsverkspropositionen lades fram.

Förberedelserna för Atlantpakten ha nu fortskridit så långt, att 12 stater väntas underteckna pakten under första hälften av april månad — USA och Canada, Storbritannien och Frankrike, Belgien, Nederländerna och Luxemburg, Norge, Danmark och Island, Portugal och Italien. Genom en planerad Medelhavspakt indrages även Grekland och Turkiet i det västra försvarssystemet. Spanien hör genom sitt läge de facto redan dit men kan av inrikespolitiska skäl ännu icke godtagas. Utanför de båda världsblocken stå av europeiska stater därefter endast Bizonien, Österrike, Schweiz och *Sverige*. Bizonien och Österrike äro i praktiken redan inlemmade i försvaret genom västmakternas ockupationsstyrkor och Schweiz saknar på grund av sitt speciella läge med dess exceptionellt förmånliga försvarsmöjligheter varje anledning att uppge sin traditionella neutralitet. Kvar står utanför blocken *endast* Sverige. Det är detta som hänt och det måste sannerligen vara skäl nog att ompröva vår försvarsfråga. Riksdagen fann, som sagt, inte anledning att så göra.

I deklARATIONER från alla de politiska partierna — utom kommunisterna — i samband med sammanbrottet för de nordiska försvarsförhandlingarna framhölls såsom det i nuläget mest angelägna att se om försvaret, att bevara och öka dess effektivitet. Dess styrka är och blir utslagsgivande för vår utrikespolitik och avgörande för vår möjlighet att bevara den ev. vinsten av vår »alliansfrihet» — fred vid konflikt mellan öst och väst. Man märkte inte mycket av dessa deklARATIONER och denna insikt i riksdagsdebatterna.

Regeringspartiets talesmän hänvisade i olika sammanhang till vårt allmänna ekonomiska läge såsom motiv för återhållsamhet med försvarsanslagen. Den gamla avvägningsfrågan mellan »försvar och reformer» är med andra ord aktuell på nytt. I ett allvarligt utrikespolitiskt läge som det nuvarande måste det vara inte bara försvarligt utan naturligt, om försvaret bereddes försteg. Härtill kommer ju, att vi sannerligen inte ha varit särskilt återhållsamma i fråga om penningslukande sociala reformer. På den punkten är det väl ingen, som anklagar regeringen för bristande nit. Det finns tyvärr fog för anklagelser i fråga om försvaret. Dessa anklagelser få ökad tyngd genom det allvarliga förhållandet, att försummade ingripanden på detta område få återverkningar under lång tid. I vår högtekniska tid kan improvisationer mindre än någonsin ge godtagbar effekt, än mindre reparera årtals försummelser.

Vad innebär då riksdagsbesluten den 16 mars, omsatta i korta satser och utan att träda sekretessbestämmelserna för nära. Dessa i och för sig självklara och nödvändiga sekretesshänsyn innebär ju ett nära nog oöverstigligt hinder, när det gäller att offentligt klarlägga försvarets brister och behov.

För det första konserveras den av fjolårets riksdag beslutade nedsättningen av de värnpliktigas utbildningstid till nio månader. Det är inte riktigt, som det så troskyldigt sades i riksdagen, om den nu just uttryckta åldersklassen, att »ingen rekrytklass varit så bra som den senaste». Hur kan man bara komma med ett sådant löst påstående, innan ännu rapporterna från de ansvariga och sakkunniga myndigheterna bearbetats och sedan arméchefen funnit sig tvingad att för nästa utbildningsår *ytterligare* sänka de redan hårt pressade utbildningsmålen.

För det andra lämnas frågan om repetitions- och efterutbildningsövningar åt regeringens godtyckliga avgörande, trots att man vet att regeringen räknar med sådana övningar endast i den

ynkligt obetydliga omfattning, som under pågående budgetår. Detta strider helt mot värnpliktslagens både anda och bokstav — försvarsministerns försök till omtolkning på denna betydelsefulla punkt visar endast hur långt vi hunnit i fråga om brist på respekt för lag och förordning. Dessa övningar äro ett nödvändigt och avgörande led i försvarets ordinarie fredsverksamhet och inte alls avsedda att tillgripas endast för beredskap eller då anslagen så skulle medge. 170,000 män ha efter krigsslutet redan blivit utan denna fältmässiga repetition och vidareutbildning. Vår krigsorganisation urholkas och försvagas på detta sätt alltmer för varje år som går efter beredskapens slut.

För det tredje uteblir alltjämt den av alla ansvariga instanser — även försvarsministern! — krävda grundliga översynen av arméns materielfrågor. På grund av alla reservationer och allt bollande med anslag hit och dit är det nästan ogörligt att få en klar bild av det aktuella läget. Försvarsministerns uppgift i riksdagen, att 290 milj. kronor disponeras för tygmateriel åt armén under tiden 1/12 1947—30/6 1950 visar endast, att en stor del av redan tidigare beslutad materielanskaffning ännu icke kunnat effektueras. Men varför? Valutabekymmer och hänsyn till civil produktion kan ju åberopas som »den obotfärdiges förhinder» fullkomligt godtyckligt och hur länge som helst. Beträffande arméns tygmateriel är det ju annars allmänt känt, att det behövs krafttag för att komma till rätta med allvarliga brister i fråga om bl. a. vissa ammunitionslag, minor, pansarvärn, fältluftvärn, infanteriets vapenrustning, radio- och radarutrustning m. m. Hur är det för övrigt med de redan av 1945 års försvarskommitté påvisade behoven i fråga om vårt pansarvapen och luftvärnsartilleri? Alla dessa ting äro högst nödvändiga för att armén skall kunna, med rimlig utsikt att lyckas, genomföra sina krigsuppgifter. Och här går det inte att improvisera; det visar inte minst våra egna erfarenheter från beredskapsåren.

För det fjärde kvarstår frågan om befästningsanläggningar, bergskyddsrum och flygfältsanläggningar alltjämt i det väsentliga olöst. Försvarsministerns påpekande att arbeten nu pågå på 24 platser är en sådan där uppgift som mer förvillar än upplyser.

För det femte är vår beredskap, såväl mot kupp som på längre sikt, ingalunda god. Den är i själva verket klart och på avgörande punkter sämre än 1939.

Under återstoden av riksdagen vänta flera försvarsfrågor av största betydelse på avgörandet. Där är flygets utbyggnad enligt

flygvapenchefens i november ingivna förslag, där är den dagsfärska framställningen om 68 milj. kronor för gynnsam anskaffning av radar- och radiomateriel. Båda dessa frågor ventilerades under debatterna den 16 mars, men regeringen lyckades undgå att ge klart besked. Frågan om grupphefernas utbildning behandlades inte alls.

Över sitt referat av riksdagsdebatten satte Morgontidningen den stolta rubriken »Sveriges försvars standard högst bland småstater». Stryk över och gå vidare, menar man tydligen, den bästa av regeringar vakar över vår välfärd och även över — försvarets.

Det är ingalunda av klandersjuka eller av partipolitiska skäl, som dessa synpunkter förs fram. Regeringens allmänt positiva inställning till försvarsfrågan ifrågasättes icke. Det är i stället en djupt känd oro över allvarliga — och onödiga — brister, som motiverat dessa rader, i förhoppning att de skola i sin mån bidra till den vidgade upplysning om försvarets problem, som nu mer än kanske någonsin är av nöden.